

RAHOVA – URANUS: UN „CARTIER DORMITOR”?

BOGDAN VOICU
DANA CORNELIA NIȚULESCU

*R*ahova–Uranus este o zonă a orașului București situată aproape de centru, însă, ca multe alte cartiere, lipsită aproape complet de orice viață culturală. Studiul de față se referă la reprezentările tinerilor din zonă asupra cartierului lor. Folosind date calitative, arătăm că tinerii bucureșteni din Rahova văd în mizerie, aglomerație, trafic principalele probleme ale orașului și ale zonei în care trăiesc. Investigarea reprezentărilor și comportamentelor de consum cultural ale tinerilor din cartierul bucureștean Rahova–Uranus relevă caracteristica zonei de a fi, în principal, un „cartier-dormitor”. Oamenii par a veni aici doar ca să locuiască, fiind preocupați mai ales în a dormi, a mânca, și a-și îndeplini nevoile fiziologice.

Materialul de față utilizează rezultatele unei cercetări despre modul în care tinerii din zona Rahova – Uranus își satisfac nevoia de cultură. Cercetarea, inițiată și finanțată de British Council, parte a unui proiect mai larg gestionat de Centrul Internațional pentru Artă Contemporană¹, a fost realizată în octombrie 2006, implicând interviuri semistructurate, cu 26 de tineri între 17 și 35 de ani.

În articolul de față ne propunem să contribuim la o mai bună cunoaștere a locuitorilor tineri din zona Rahova – Uranus, identificând nevoile lor de natură culturală, precum și comportamentele de consum cultural. Ne propunem o descriere, o prezentare de tip documentar a realităților observate, explicației și interpretării fiindu-le alocat un spațiu mai restrâns.

Studiul are în centrul său culturalul nevoia de frumos, cu alte cuvinte cea versiune a culturii în sensul dat de științele umane². Suntem interesați în ce măsură

---

¹ Mulțumim British Council și CIAC pentru acceptul de a publica acest material, care utilizează în bună măsură textul raportului de cercetare realizat. Mulțumim, de asemenea, Codruței Cruceanu și Cristinei Mihăilă (British Council), Irinei Cios și lui Ionuț Cioană (CIAC) pentru comentariile la versiunile intermediare și suportul acordat pe parcursul cercetării.

² Termenul de cultură este vehiculat, în general, cu trei sensuri care, în bună măsură, se suprapun (Berger, Bennet M. 1995. *An Essay on Culture: Symbolic Structure and Social Structure*, Berkeley: University of California Press). Tradițional, sensul culturii este cel utilizat în științele umane. În principal, filologia și filosofia defineau prin cultură doar cele mai nobile idei și manifestări ale oamenilor, în principal cele artistice sau, mai exact, de producere și cunoaștere a frumosului. Herder este cel ce avea să observe că oricine are o cultură, deschizând calea către redefinirea culturii drept mod de a trăi și de a gândi. Sociologia preia acest mod de a defini cultura, discutând, în general, despre norme, ca forme specifice ale valorilor sociale, ale mentalităților, ale modurilor de a gândi dezvoltate de societățile sau comunitățile umane. Alături de această cultură non-materială, antropologia și istoria adaugă practicile și obiectele produse de comunitățile/societățile umane, acestea constituind cultura materială. Cultura materială joacă rolul de simboluri în care se oglindesc ideile, valorile, normele ce constituie cultura non-materială.

viața tinerilor din zona Rahova – Uranus include și teatrul, și filmul, și cartea, și orice altă manifestare artistică. Vrem să vedem în ce măsură aceste nevoi sunt satisfăcute în spațiul cartierului respectiv și în ce măsură ar fi sustenabil să fie satisfăcute în zonă.

Tratăm, de asemenea, câteva elemente care ne permit o mai bună contextualizare și înțelegere a atitudinii tinerilor din Rahova – Uranus față de manifestările cu caracter cultural (în sensul de artă, act de creație) și față de împlinirea nevoilor de acest tip, în cartier. În mod firesc, acordăm atenție și altor activități de timp liber (viața socială, sportul, de exemplu), care permit înțelegerea pattern-urilor de organizare a timpului și vieții pe care le reproduc tinerii noștri subiecți.

Structura articolului urmează obiectivele menționate: începem prin a prezenta zona de referință și contextul „obiectiv” al vieții socioculturale din zonă, așa cum apare el în reprezentările tinerilor din Rahova – Uranus asupra propriului lor cartier, a nevoilor și problemelor sale, precum și asupra potențialelor direcții de creștere a calității locuirii în zonă.

Descriem apoi, foarte pe scurt, contextul cultural în care „cultura ca atracție către frumos” se manifestă. Ne preocupăm de locul problemelor culturale între reprezentările asupra priorităților zonei, de locul manifestărilor culturale în economia timpului liber al tinerilor din Rahova – Uranus, de modul în care tipul de identitate al cartierului catalizează sau blochează desfășurarea de activități culturale. Descriem apoi frecvența practicării principalelor moduri de consum de cultură, dar și a altor activități de timp liber. Ne ocupăm apoi, pe scurt, de orientările de valoare și comportamentele în ce privește relaționarea cu părinții, de reprezentările asupra securității din cartier și a calității umane a acestuia, toate trei cu impact imediat asupra preferințelor de a exprima și satisface nevoia de frumos în Rahova – Uranus. Sumarul concluziilor și o discuție despre moduri de a îmbunătăți viața culturală a zonei încheie lucrarea.

Întreg materialul reprezintă, mai degrabă, un demers descriptiv. Prezentarea datelor este, uneori, însoțită de scurte reflecții explicative, însă accentul cade pe caracterul documentar. Am preferat să lăsăm loc discursivității textului, plasând în note de subsol referințele care jalonează cele câteva explicații propuse.

Articolul debutează cu o prezentare sumară a zonei, urmată de descrierea problemelor și avantajelor acesteia, așa cum apar ele în reprezentările tinerilor din Rahova – Uranus. Dedicăm, apoi, două capitole reprezentărilor asupra actorilor care ar trebui să rezolve problemele zonei, fie ele culturale sau de altă natură, respectiv potențialului și disponibilității de a contribui la revigorarea zonei prin propria activitate voluntară. Rezultatele sunt sistematizate în încheiere.

METODOLOGIE

Studiul se bazează pe 23 de interviuri, individuale și de grup, realizate în perioada 18–26 septembrie 2006. 26 de tineri din zonă au fost intervievați de către

autorii acestui raport, sprijiniți de un grup de studenți de la Facultatea de Sociologie a Universității din București (Vlad Achimescu, Petru Avram, Katrine Biscubschi, Vlad Cătuna, Laura Tufă), cărora le mulțumim pe această cale pentru contribuția la buna desfășurare a studiului.

Majoritatea subiecților sunt locuitori la bloc, în conformitate nu doar cu structura de locuire a zonei, ci și cu tinerii disponibili pentru discuție. Ne-am fi dorit să avem mai mulți interlocutori din zona de case, însă impedimentul principal este dat de numărul relativ mic al tinerilor aflați în această situație.

Am direcționat interviurile în special către zona absolvenților de studii superioare și a studenților, date fiind două aspecte: 1. generațiile actuale tind să acceseze învățământul terțiar în proporții mergând până către 50%; 2. acest tip de tineri este cel ce are potențialul cel mai ridicat de a participa la acțiunea de dezvoltare culturală³.

Femeile și bărbații sunt aproximativ egal reprezentați în grupul de subiecți, însă nu am înregistrat diferențe notabile între cele două grupuri, în ceea ce privește elementele studiate.

Să mai notăm și faptul că acest studiu, prin natura sa calitativă, nu poate și nu își propune să furnizeze rezultate cantitative. Am urmărit să explorăm în detaliu tematicile studiate, nu să oferim estimări numerice ale suportului pentru o idee sau alta sau a practicării unui comportament sau altuia. Ceea ce propunem este o analiză coerentă a tendințelor majore din domeniile studiate, pentru populația reprezentată de cei 26 de subiecți ai noștri.

ELEMENTE DE CONTEXT

Rahova – Uranus: amplasarea geografică și o scurtă istorie

Calea Rahovei este una dintre arterele importante ale Bucureștiului, fiind cea care asigură legătura dintre centrul orașului (mai exact, Piața Unirii și Casa Poporului⁴) și zona de Sud-Vest, ducând, prin Șoseaua Alexandria, până la ieșirea din București către Alexandria.

Strada pornește din spatele Casei Academiei Române, clădire-soră a Casei Poporului. Străbate, mai întâi, o fostă zonă industrial-comercială, ridicată la începutul secolului XX, incluzând fabrica de Bere Bragadiru (și fostul Palat

---

³ Vezi Mălina Voicu, Bogdan Voicu – „Volunteering in România: a rara avis”, în Paul Dekker și Loek Halman (coordonatori) – *The value of volunteering. Cross-cultural perspectives. Nonprofit and civil society studies*, New York: Kluwer Academic Press/ Plenum Publishers, 2003: 143–160.

⁴ Actuala clădire a Parlamentului României. Folosim numele de Casa Poporului, deoarece acesta este cel utilizat de locuitorii zonei la care facem referire, și de bucureșteni și de români în general.

Bragadiru), precum și fosta clădire a Bursei de Mărfuri. Toate aceste clădiri fac astăzi obiectul unor tentative de refacere și revigorare urbană⁵. Alături de ele se află una dintre principalele piețe de flori ale Bucureștiului (cunoscută drept Piața Coșbuc) și unul dintre Economatele înființate, cu pompă, de primarul sectorului 5, în mandatul 2000–2004.

Pe dreapta se află strada Uranus, cândva un cartier de case și vii, astăzi mai degrabă o zonă care își așteaptă dezvoltarea, cu terenuri virane și cu câteva case răzlețe, în capătul dinspre Calea 13 Septembrie, lângă Casa Poporului aflându-se și un bloc. Zona de case dintre Uranus și Rahova prilejuiește o coabitare pestriță, între chiriași pauperi, aflați în case încă fost-naționalizate, proprietari reîmproprietăriți și noi proprietari, ale căror clădiri lasă impresia prosperității.

După zona vechilor clădiri industrial-comerciale, Calea Rahova se continuă cu o porțiune, localizată între Piața Chirigiu și Trafic Greu⁶, în care periferia zonei de case mărginite în partea opusă de Uranus se împletește aici cu un depozit de mărfuri (Chirigiu), câteva ateliere meșteșugărești, scăpate de demolările din anii '60–'80, însă aflate acum într-o stare avansată de degradare, și de câteva benzinării proaspăt construite. Pe stânga, tronează singurul „Circ al Foamei”⁷, încă neamenajat, aflat însă pe punctul de a se transforma (și el) în Mall, prin demolare.

După Trafic Greu, pe dreapta, sunt întreprinderile „Electromagnetica” (ale cărei clădiri sunt populate acum de birouri) și, mai în spate, „Vulcan”. În preajma lor sunt alte câteva străzi cu case, scăpate ca prin minune de demolări.

Pe stânga încep să apară blocurile, pe care le regăsim apoi pe ambele părți ale drumului și după intersecția cu Strada Sebastian, respectiv Șoseaua Ferentari. Este o zonă compactă de blocuri, ca atâtea altele, construite, în principal, în anii '60–'70. Ele sunt prezente până la capătul Căii Rahova, întrerupte doar de fosta clădire a Poștei Rahova (acum aparține exclusiv Romtelecom), Liceul Bolintineanu, respectiv cele două Piețe Rahova (cea veche, renovată, o hală clasică de legume și zarzavaturi – pe stânga – și cea nouă – asemănătoare unui bazar turcesc – pe dreapta).

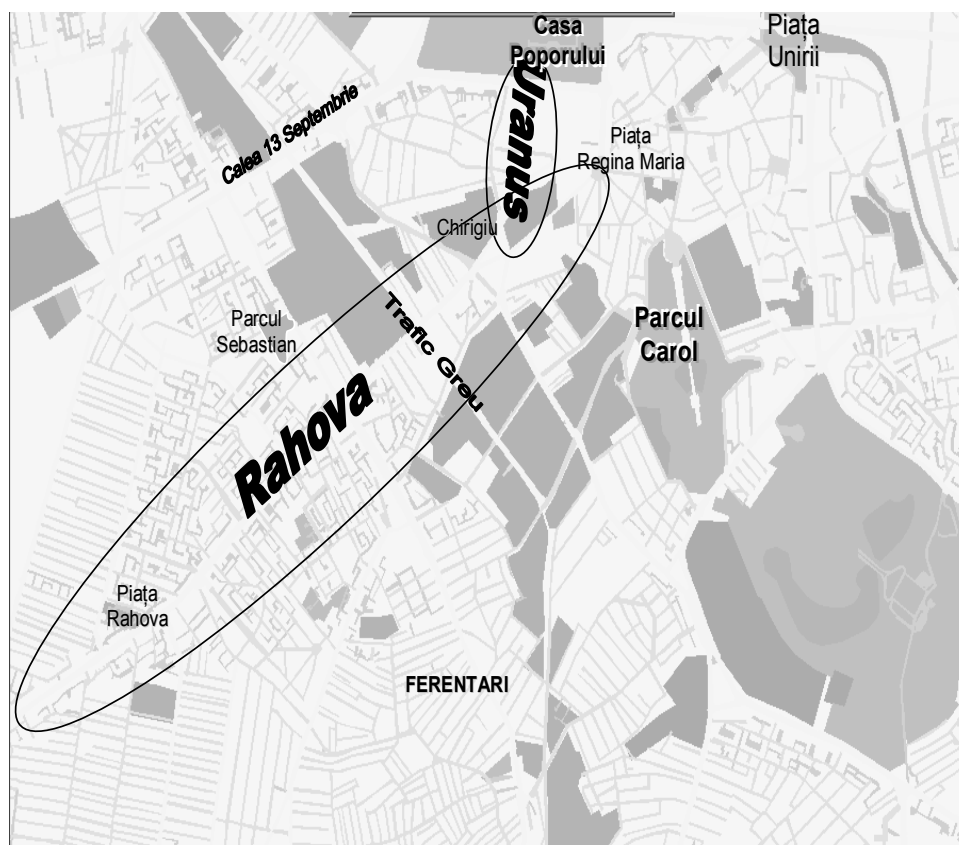
⁵ Vezi <http://ciac-icca.blogspot.com/2006/07/zona-uranus-rahova-scurt-istoric.html> (accesat la 12 octombrie 2006).

⁶ Strada respectivă este denumită, în mod oficial, drept Strada Progresului.

⁷ În ultima decadă a regimului Ceaușescu, a început construcția a șase clădiri imense, destinate a fi viitoare cantine unde, după „făurirea comunismului”, toată populația orașului urma să servească masa. Clădirile nu au fost finalizate, rămânând în paragină după schimbarea de regim din decembrie 1989. Denumite popular „Circul Foamei”, ele au început pe rând să primească destinații comerciale, mai întâi ca piețe și adăpost pentru numeroase „boutique-uri” (Piața Delfin, Piața Floreasca), iar mai apoi ca *Mall*-uri (Vitan, Bulevardul Timișoara, Șoseaua Viilor).

Figura 1

Principalele repere ale zonei Rahova – Uranus

Istoria recentă oferă o dinamică interesantă, conducând la structura actuală a populației și servind ca fundal pentru modul în care aceasta își reprezintă problemele cartierului în care locuiește. Începutul secolului XX marchează înglobarea zonei de până la Chirigiu în peisajul urban al Bucureștiului⁸. Industrializarea incipientă a adus cu sine un val de noi locuitori, proveniți, în principal, din satele din apropiere, perpetuând un mod de viață semi-urban. Prezența unui penitenciar (pe strada Uranus), dar și absența infrastructurii (canalizare, spre exemplu) i-a menținut acest statut până spre anii '50-'60. Un arsenal întreg de activități mai mult sau mai puțin legale înflorește în zonă, oferindu-i faima, încă existentă, de zonă rău famată. Au contribuit la aceasta statutul încă periferic în organizarea orașului, vecinătatea Ferentarilor, dar și faptul

⁸ Pentru o istorie detaliată și bine documentată a zonei, ca și a întregului București, de altfel, vezi Adrian Majuru, *Bucureștiul mahalalelor*, Editura Compania, București: 2003.

că, așa cum notează Adrian Majuru, „în anii 1970 zona era și sediul faimosului clan Barbugiu, prima formațiune de crimă organizată recunoscută de autorități”.

Construirea Centrului Civic avea să schimbe din nou peisajul, nu atât în anii '80, cât mai ales după căderea comunismului. Blocurile de pe Calea Rahova ajung să fie, practic, foarte aproape de centru și de Casa Poporului. Tramvaiul 32 îi duce pe locuitorii cartierului imediat la Piața Unirii. Noile cartiere Panduri și Sebastian, blocurile de pe 13 Septembrie atrag, în anii '90, numeroși locatari, apartamentele de aici ridicând substanțial prețul și în Rahova. Caselor și terenurilor din zona Uranus le crește prețul, între 1998 și 2006, de mai bine de 10 ori.

Cartierul continuă însă să sufere de conexiuni proaste cu alte zone ale orașului, exceptând Piața Unirii. Absența metroului nu este suplinită decât în mică măsură de tramvai (modernizat și rebotezat, după 2000, drept „metrou ușor”).

La dezvoltările recente se impune amintită și inaugurarea, în anul 1999, a parcului Sebastian, practic singurul „plămân verde” al zonei. Se adaugă vopsirea fațadelor dinspre Calea Rahovei a blocurilor vecine cu principala arteră a cartierului. Acțiunea, desfășurată exclusiv în campania electorală pentru alegerile locale din 2004, a schimbat aspectul cenușiu tipic cartierelor bucureștene. Momentul în care s-a petrecut, dar și faptul că nu a vizat și restul fațadei, ci doar pe cea de la drum, a condus însă imediat la acuze de „politicianism” și „demagogie”, asigurându-i statutul de acțiune controversată.

Reperle făuritoare de cultură (în sensul de artă) au lipsit mereu din zonă. Ca mai toate fostele mahalale ale Bucureștiului⁹, Rahova nu a fost niciodată un cartier al teatrelor, cinematografele și sălilor de spectacole, ci doar un loc unde oamenii locuiau.

Structura locuirii în Zona Rahova – Uranus

Din punctul de vedere al tipului de locuințe și al modului în care este utilizat terenul, în perimetrul studiat de noi întâlnim un punct de „ruptură” care separă zona de case, pe de o parte, și cea de blocuri, pe de altă parte. Cele două părți reflectă etape diferite de dezvoltare a orașului, care în ultimele decenii ale secolului trecut a crescut mult prin construcția de noi clădiri cu funcție de locuire, în forma cartierelor de blocuri. Zona industrială veche din această parte a orașului, situată mai aproape de centru, reprezintă o miză uriașă pentru cei care gândesc planul de dezvoltare al sectorului și cartierului în special. Terenurile și clădirile dezafectate din acest perimetru pot acoperi o gamă mare de nevoi ale rezidenților locali: nevoi comerciale, culturale, de bussines, de agrement etc.

Locuințele individuale dinspre partea veche a cartierului, privite din exterior, reprezintă un amestec de vechi și nou, de paragină, conservare și modernizare, de sărăcie și bunăstare. În ceea ce privește proprietatea asupra acestor locuințe, paleta este destul de cuprinzătoare, de la locuire ilegală la chiriași/prorietari vechi/noi.

---

⁹ „Mahalaua” este vechiul termen folosit pentru a desemna un cartier.

Oricum, putem spune că în acest spațiu avem de-a face cu un proces incipient de gentrificare urbană¹⁰, având în vedere schimbul de populație care se produce, caracteristicile acestui nou val de proprietari și aspectul arhitectural în schimbare.

O imagine grăitoare despre cultura locuirii în zonă este dată de coexistența caselor unde nu există bariere vizuale, nu există gard înalt, unde poți vedea în voie curtea, cele câteva acareturi, sârma cu rufe la uscat, gunoiul depozitat și a celor care își protejează intimitatea prin garduri de beton și fier forjat mai înalte decât statura unui om, prin obloane masive la ferestre. Dacă în cazul primelor, uitându-te, poți să admiri cu mare libertate oamenii și viața lor, în cazul celorlalte nu ai acces decât la arhitectură și la decorațiuni.

În opinia celor care locuiesc în această parte a cartierului, principalul avantaj este dat de caracterul liniștit al zonei, care ia forma unei oaze în mijlocul orașului agitat, aglomerat, zgomotos „*să vezi, de exemplu, în weekend când nu e așa nebunie cu mașini, cu chestii din astea e chiar mișto, dimineața, seara e liniște, (...) e atmosfera aia, cum e la țară, adică mai iese lumea la poartă, mai la o vorbă, mai... așa, e plăcut (...) cum am ieșit de colțul străzii, gata, am intrat în oraș. Dar cât stai acolo e o atmosferă așa mai ..., nu știu, mai intimă cumva...*” (secretară, 36 ani).

În zona de blocuri, densitatea construcțiilor este foarte mare, asemănarea lor, de asemenea, iar căile de comunicație, străzile sunt relativ înguste față de regimul de înălțime al clădirilor. Toată această dispunere și structură creează, într-o oarecare măsură, un sentiment de apăsare, de sufocare atât asupra vizitatorului cât și a omului care trăiește acolo „*(...) tot cartierul, practic, a fost construit pe vremea lui Ceaușescu, în anii '80 sau cam așa, după un model standard pe care l-a repetat de vreo 10 ori, 20 de ori, un model standard de vreo 10 blocuri, care formează un fel de pătrat. Pus unul lângă altul, grupuri de blocuri*” (student, 23 ani).

Însă aspectele care definesc această parte a cartierului Rahova, care impresionează imediat sunt atât coloristica vie a zugrăvelii fațadelor clădirilor de la bulevardul principal cât și contrastul între culoarea nouă, tare, a fațadei și gri-ul din spatele blocului, vechi, șters și murdar. Se poate spune că părerile locuitorilor zonei în privința acestui aspect converg doar referitor la faptul că a existat o inițiativă, în sensul de a particulariza, într-un fel, peisajul local. (“*(...) mă rog, au vrut să facă ceva, dar n-ai ce să le faci, la blocurile astea*” (vânzător piese auto, 24 ani)). Din punct de vedere estetic, părerile sunt împărțite: o parte mai mare a subiecților consideră nepotrivită această transformare, fie datorită culorilor prea ostentative, apreciate ca specifice culturii etniei romilor, fie datorită contrastului fațadă/spatele blocurilor, în timp ce o parte mai restrânsă apreciază că este o modalitate prin care cartierul se individualizează în peisajul orașului, e un semn de identificare a zonei, și în același timp este un mod de a transmite optimism și veselie oamenilor care trăiesc într-un peisaj urban nu foarte primitiv (Casetă 1).

¹⁰ Procesul descrie transformările de la nivelul cartierelor și vecinătăților urbane de locuire, prin schimbul de populație, cei vechi fiind înlocuiți de cei noi, adică de indivizi mai educați și cu venituri mai mari. Vezi Dana Nițulescu „Procesul de gentrificare a spațiilor de locuit urbane. Concept și explicații alternative”, „Calitatea Vieții”, 3–4/2006.

Culorile blocurilor din cartier

„Nu-mi place. Prefer niște blocuri gri, dar curate, știi? Adică cu spațiu verde în fața blocului, ceva normal, nu? Nu colorat, nu țigănesc, nu, cum să zic, expansiv așa, care să denote și mai mare jeg”. (studentă arte plastice, 20 ani).

„(...), ideea a fost bună. Dar este estetic cam urâtă. Dacă te uiți în lateral, o să vezi că pe partea aceea nu sunt vopsite. Ideea a fost ca atunci când te duci pe calea Rahovei, să se vadă vopsit frumos. Dar dacă te duci în spatele blocului, sunt tot la fel, cum erau și înainte”. (agent vânzări, 25 ani).

„În puține cartiere vezi nou vopsite, nou zugrăvite. Îmi place... Blocurile de la șosea de pe Calea Rahovei sunt toate...majoritatea vopsite și arată mult mai bine. Deci, cum arătau înainte ziceai că sunt... trecuse războiul, mai ales prin alte zone. Dar acum arată bine, îngrijit, dă un aspect mult mai plăcut”. (student, 23 ani).

În toate aprecierile negative referitoare la design-ul original al cartierului de blocuri se fac, de asemenea, trimiteri negative către cel care este considerat „autorul” acestui stil, primarul sectorului 5, Marian Vanghelie. Noua înfățișare a zonei de blocuri de pe Calea Rahova a fost o modalitate de a câștiga capital politic în rândul rezidenților locali, încercând să le ofere acestora poate un alt reper pentru întărirea sentimentului de apartenență la zonă. După cum am amintit mai sus, mare parte dintre subiecți dezaprobă măsura ce se vrea de revigorarea urbană, plasând-o, de cele mai multe ori, mai degrabă în zona kitsch-ului.

În ceea ce privește infrastructura rutieră, străzile lăturalnice sunt înguste și întortocheate, împrejmuind blocurile masive, înalte și lungi, cu multe scări. Starea lor diferă, în bună măsură, de calitatea arterelor principale care traversează cartierul, necesitând lucrări de asfaltare, de astupare a gropilor ș.a.m.d. Acest aspect se asociază cu o mizerie de multe ori extremă; există locuri prin spatele blocurilor unde imaginile sunt dezolante, gunoiul nefiind ridicat de zile întregi, vântul și ploaia purtându-l de colo-colo „Peste tot sunt străzi nasoaie, dar parcă în Rahova s-au adunat toate” (studentă Asistență Socială, 21 ani).

Aceasta este imaginea pe care o oferă zona atât trecătorului întâmplător, cât și locuitorului cu ceva vechime de rezident. Acesta este cadrul construit în care își desfășoară o parte din viață oamenii locului, iar în capitolele următoare vom încerca să vedem cum sunt cei care locuiesc aici și cum umanizează ei spațiul fizic prin caracteristicile lor și ale grupurilor din care fac parte.

Această stare de lucruri nu este deloc surprinzătoare. Reflectă, în fapt, o situație caracteristică întregului oraș. Comparativ cu alte capitale europene, inclusiv Sofia, Bucureștiul este invadat de mizerie, praf și gunoaie. Puținele zone verzi sunt adesea ... gri, dată fiind absența ierbii, roasă de pașii trecătorilor sau de cauciucurile mașinilor parcate, din lipsă de spațiu, jumătate pe carosabil, jumătate pe micuțul petic de verdeață. Comparația cu principalele orașe românești este, de asemenea, nefavorabilă. Mai mici, acestea par a fi mai ușor de gospodărit, majoritatea fiind ceva mai curate.

Dezvoltat mai ales pe verticală, Bucureștiul tinde să aibă o densitate de locuire extrem de ridicată față de alte orașe europene, situație, de altfel, specifică urbanului românesc¹¹. Densitatea de locuire și lipsa parcarilor fac ca în București traficul sufocant să fie la nivelul Parisului sau Madridului, deși numărul de autoturisme este mai redus.

Reprezentări asupra structurii sociodemografice

În reprezentările subiecților noștri, din punctul de vedere al structurii de vârstă a locuitorilor, zona este, preponderent, una tânără („*Mi se pare că sunt foarte mulți tineri și mulți copii. Am impresia câteodată că sunt aglomerate, dar acum nu îmi dau seama, exact, de ce. Sunt prea mulți copii sau prea puține parcuri? Dar văd multe cărucioare, deci înclin să cred că e vorba de un număr mare de copii. Cred că sunt mai mulți tineri, dar nu cu mult*”). (Director economic, 37 ani), dar există și populație în jurul vârstei a treia. Practic, este vorba despre categoriile de vârstă cu cea mai mare vizibilitate, întrucât majoritatea subiecților se raportează la ceea ce văd în jurul lor, pentru a putea face o apreciere, grosieră, de altfel.

Conform opiniilor celor din zonă, apare o reprezentare consensuală potrivit căreia cartierul este „rupt” în două din punctul de vedere al bunăstării locuitorilor. Sărăcii sunt preponderenți, bogății constituie o pojghiță subțire și ostentativă și lipsește clasa de mijloc. Mărci clasice ale clasificării sociale sunt folosite ca discriminatori principali în discursul respondenților: posesia unui automobil de marcă este un indicator puternic pentru aprecierea bogăției; apartenența la diferitele clanuri de etnie romă conferă un anumit nivel de bunăstare, clădit pe activități ilegale; la polul opus, semnele de sărăcie se referă la dificultățile vârstnicilor de a-și plăti întreținerea, la familiile sărace de romi care trăiesc în locuințe insalubre, precum și la natura muncitorească, modestă a cartierului (Casetă 2). Cei câțiva subiecți care au căutat să caracterizez global cartierul, l-au definit ca fiind unul „mediu”, nu bogat, precum Dorobanți, Primăverii sau Unirii, dar nici sărac.

Casetă 2

Polarizare socială în Rahova

„(...)Bogați și săraci, da! Că oameni la mijloc nu există. (...) Păi să zicem, 98% săraci și 2% bogați. (...) Bogații, ăia însemnând «mașini decapotabile care turuie pe Calea Rahovei», cu muzica dată la maxim. Deci asta înseamnă” (studentă arte plastice, 20 ani).

„(...) nu cred că mai există categorii de mijloc, cred că există săraci și bogați... vreo 20% bogați și restul sunt săraci. E o zonă, ca să spun așa, un cartier muncitoresc, cu oameni muncitori” (șef raion, 23 ani).

„ (...) Și sunt foarte multe blocuri unde predomină pensionarii...cred că asta e o problemă în viitor, că fiind foarte mulți pensionari și veniturile lor fiind scăzute, probabil că n-o să mai aibă bani să-și plătească întreținerea la cum cresc tarifele în ziua de astăzi” (agent vânzări, absolvent ASE, 28 ani).

„(...) mai încolo de piață, pe strada pe care este poliția, sunt niște oameni foarte săraci și mulți de etnie romă și cred că singurul lor venit este din furturi (...)” (agent vânzări, 25 ani).

¹¹ Vezi, în acest sens, Adrian Dan, *Politici de locuire. O analiză comparativă a României în contextul ECE și UE*, Editura Universității din București, 2006.

Referitor la educația și ocupațiile locuitorilor cartierului, subiecții apreciază, la fel de grosier, că există atât populație needucată cât și educată, o părere mai larg întâlnită fiind că majoritatea ar avea studii medii; de asemenea, în rândul ocupațiilor există o foarte mare diversitate, cele mai interesante fiind observațiile despre amestecul de onorabilitate și ilegalitate din rândul activităților desfășurate în zonă, de la meserii obișnuite, legale, până la proxenetism („...poate și asta e o meserie” (șef raion, 23 ani), prostituție, tâlhărie ș.a.m.d.

După cum a reieșit, difuz, până acum, o altă caracteristică sociodemografică a cartierului este proporția ridicată a romilor în compoziția etnică a zonei. Din nefericire nu este o simplă informație statistică, ci această realitate pare că explică multe dintre problemele locale, după cum vom vedea într-unul dintre capitolele ce urmează. Poate cea mai importantă consecință a acestui fapt pe care o resimt din plin locuitorii este apariția stereotipurilor și a imaginilor negative cu privire la cartierul Rahova „(...) ține de prestigiul zonei, ca să zic așa. Pentru că deja s-a format o idee că Rahova reprezintă doar romi și cam atât. Și nu e chiar așa.” (studentă, 21 ani).

Datele factuale la nivelul zonei provenite din surse oficiale lipsesc însă, comparativ cu restul sectorului 5, în care este plasat; cartierul pare a fi întocmai cum îl definesc locuitorii săi: unul mediu. O spun imaginea străzilor, prețul apartamentelor, localizarea în geografia orașului, prezența școlilor și liceelor etc.

Reprezentări asupra atractivității și asupra problemelor cartierului

Să fie Rahova – Uranus o zonă în care să merite să locuiești? Dacă da, de ce ar fi așa? Dacă nu, care ar fi problemele întâlnite? Este ea diferită de restul orașului? Are prezența sau absența focarelor de cultură vreo influență asupra acestui fapt? Sunt doar câteva dintre întrebările la care căutăm să răspundem în acest capitol. Fixăm, astfel, mai bine contextul în care tinerii intervievați își plasează propriile nevoi culturale și putem observa și explica mai târziu modul în care aceste nevoi se realizează, sau nu, în cartier.

Trebuie spus din capul locului că, pentru a-și reduce disonanța cognitivă, orice om tinde să își ajusteze evaluările situației în care se află, în așa fel încât să nu străbată lungi perioade de insatisfacție cu propria situație¹². Să presupunem un individ care are – să zicem – șase criterii în conformitate cu care își definește aspirațiile și standardul subiectiv de locuire. Să zicem și că locuința sa actuală îndeplinește doar un singur astfel de criteriu. În mod rațional, economic vorbind, omul respectiv ar trebui să se declare extrem de nemulțumit de situația sa locativă. Există însă încă un complex extrem de important de factori care face ca rațiunea

---

¹² Vezi Robert Cummins & Harry Nistico, *Maintaining life satisfaction: the role of positive cognitive bias*, „Journal of Happiness Studies”, 2002, no. 3, 37–69.

unei astfel de nefericiri să fie, pe termen lung, îndoielnică. Există, pe de o parte, tendința de a lua în considerare posibilitățile de schimbare în bine a situației, prin îmbunătățirea unuia sau mai multor criterii. Se adaugă tendința de a ajusta aspirațiile și standardele în funcție de posibilitățile prezente, dar și în funcție de standardul reprezentat de modul în care locuiesc cei din grupurile primare de referință (pentru România acestea sunt, de regulă, rudele, și, la vârstele tinere, prietenii). În fine, o nefericire perpetuată pe termen lung tinde să devină cronică, împiedicând soluționarea favorabilă a conjuncturilor ce au determinat-o. Oamenii dezvoltă însă mecanisme proprii de apărare (cum ar fi amintirile ajustări ale dorințelor sau căutarea speranței), ceea ce face ca nemulțumirea aparent rațională în cazul luat ca exemplu să fie una atenuată, adesea transformându-se chiar în mulțumire relativă.

Să mai notăm și faptul că, în general, românii tratează locuința și zona în care locuiesc drept un motiv de satisfacție, în ciuda calității acestora, evident, mult mai proaste (în medie) în raport cu restul țărilor europene și cu standardul derivat din modul de locuire în acestea¹³.

Același lucru se întâmplă și cu tinerii din Rahova – Uranus. Primele impresii despre cartierul lor sunt asociate cu mizeria, transportul dificil, nesiguranța, probleme prezentate pe larg un pic mai jos. Cu toate acestea, pe ansamblu, ei sunt în general mulțumiți de cartierul lor. Absența teatrelor, cinematografele, sălilor de spectacol, a terenurilor și sălilor de sport (doar firav reprezentate în zonă), parcurile mai degrabă absente nu îi fac să își schimbe opțiunea.

Care sunt însă punctele care, în reprezentările subiecților noștri, conferă atractivitate Rahovei?

Avantajele de a locui aici sunt identificate mai greu decât problemele și vin imediat însoțite de menționarea dezavantajelor. Apropierea de centru este cel mai des invocată. În rest, părerile sunt împărțite, arareori două dintre interviuri aducând opinii similare. Sunt invocate aspecte uneori contradictorii, precum: prețurile reduse la imobile, liniștea (în zona de case), parcul (Sebastian) proaspăt înființat, blocurile proaspăt vopsite de pe Calea Rahovei, apropierea de ieșirea din București.

La polul opus, apar imediat, complementar, dezavantajele. Formularea plastică „*e cunoscut ca un cartier foarte rău făcător*”, folosită de un elev de 18 ani, este întâlnit des alături de mizerie și aglomerație. Doar doi din cei 26 de intervievați au spus răspicat că nu există avantaje ale locuirii în zonă. Cifra pare mică, dar este înșelătoare: atunci când le-am solicitat acest lucru, absolut toți cei intervievați au precizat, fără ezitare, problemele și dezavantajele zonei în care locuiesc, de regulă cu o listă având 3–4 puncte. Toate acestea conturează, mai degrabă, o imagine având în centrul său problemele zonei, în fapt, probleme ale orașului, mai vizibile decât părțile pozitive.

---

¹³ Mălina Voicu, Bogdan Voicu, *Cât de bine se simt orașenii în locuințele lor*, în Dumitru Sandu, coordonator, *Viața socială în România urbană*, Iași, Polirom, 2006, p. 55–76.

Caseta 3

Avantaje ale locuirii în zonă

„Atractivă este. De acum 2 ani de când domnul Vanghelie a făcut parcul pentru copii, a renovat toate blocurile, este mai bună șoseaua cât de cât... E frumoasă zona, dar are și părțile ei rele. Este și aproape de centru” (Grup trei studente, 20 de ani).

Dacă e să facem comparație cu distanța parcursă până în centru, sau timpul până când ajungi în centru, relativ cu alte cartiere, reprezintă un avantaj. Mai contează și abundența de ...de astea, instituții industriale, care poluează atmosfera. În cartierul nostru e mai puțin populat.

Vă referiți la fabrici, zone industriale, centrale?

Da, da.

Și e o zonă atractivă pentru a locui?

Mai puțin. Ca să zicem așa, poartă faima de o zonă rău famată. Deci Ferentari, Rahova. Astea sunt zonele rău famate (Inginer, 33 de ani).

Așa cum o să vedem mai departe, nevoile de nivel inferior – curățenie, securitate – par a domina reprezentările tinerilor locuitori legate de cartierul lor. Totuși, o perspectivă complementară poate explica și ea, în parte, absența preocupărilor față de nevoi superioare. Doi dintre subiecți ne-au spus în mod explicit, spontan, că aici este doar locul în care locuiesc, ca un fel de punct de tranzit permanentizat, însă destinat doar unor chestiuni futele, chiar dacă absolut necesare. Lucrurile importante par a se desfășura, pentru ei, în altă parte, iar aceasta face parte din firesc, sau mai exact din reprezentarea lor asupra firescului. Alți câțiva subiecți, chiar dacă nu au fost atât de expliciți precum cel citat în Caseta 4, au părut a lăsa să se subînțeleagă acest fapt.

Caseta 4

Un cartier doar pentru locuit...

Eu, ți-am spus, nu stau foarte mult în acest cartier. Deci, mai degrabă, doar locuiesc acolo, știi? (Studentă, 20 de ani).

Rezumând, Rahova nu pare a fi un cartier atractiv, conform majorității criteriilor subiective de apreciere folosite. Pe de altă parte însă, el este reprezentat a nu avea nevoie să îndeplinească alte funcții decât cele destinate satisfacerii nevoilor de bază, în speță, locuirii. În plus, în raport cu alte cartiere, nu pare a fi nici mai bun, nici mai prost (aceasta pare a fi opinia dominantă). Mai mult, e aproape de centru și este relativ ieftin, ceea ce îl face o alternativă bună de locuire, în raport cu visul explicit al unui sfert dintre subiecți: de a avea o casă în afara orașului.

Identitatea culturală a zonei: mărcile identitare

Modul în care este reprezentată zona Rahova – Uranus este construit, de cele mai multe ori, prin comparația cu alte cartiere bucureștene. Este interesant, în acest

context, să notăm acele amănunte care îi conferă, în ochii locuitorilor săi tineri, un caracter distinct. Ne interesează exclusiv acele aspecte care țin de mentalitatea oamenilor și de cultura locală, acționând ca un factor contextual în determinarea nevoii de frumos.

Un prim element este cel al definirii culturale a diferențelor. Ca și în reprezentările multor alți bucureșteni, și pentru tinerii intervievați, locuitorii ai zonei, Rahova – Uranus continuă să fie, pe de o parte, rău famată, iar, pe de altă parte (dar în strânsă conexiune cu primul aspect), marcată de prezența unei importante populații de romi. Identitatea zonei este, astfel, jalonată de o anume nesiguranță care tinde să împingă în afara cartierului elementele de viață socială, contribuind și la mutarea satisfacerii nevoilor de frumos către alte zone ale orașului.

O a doua marcă culturală pregnantă este cea a prostului gust. În reprezentările subiecților noștri el se definește prin muzică ascultată la intensitate deranjant de puternică și având o calitate îndoielnică; printr-o arhitectonică monotonă a cenușului blocurilor, înghesuite unele în altele, cu o estetică discutabilă; printr-o controversată decizie a unui primar la fel de controversat, care a rezolvat problema estetică, spoiind fațadele de la stradă ale blocurilor de pe Calea Rahovei.

Lucrurile sunt comune atât zonei de blocuri, cât și celei de case. Majoritatea acestora sunt învecinate, aproape lipite chiar, de spații industriale, unele funcționând, parțial, și la fel de cenușii.

Caseta 5

Un specific cultural aparte: blocuri, manele și Vanghelie

Și acum, în final, puteți să caracterizați zona în care locuiți, în 2–3 cuvinte?

O mixtură de blocuri mai mult sau mai puțin amenajate, o estetică care lasă de dorit
(Inginer, 33 de ani).

Există un specific cultural al zonei?

Maneaua. Cred că asta e specificul zonei. Maneaua, la greu (Economist, 29 de ani).

Deci acesta e specificul zonei?

E specific. Dacă spui cuiva „Rahova” – „Aaaaaaa, blocurile alea colorate, verzi, albastre, roz”. Da, alea. Sau dacă zici „Rahova”, imediat se duc cu gândul la Vanghelie.

Deci Rahova e asociată cu blocurile...

Ori cu blocurile colorate, ori cu Vanghelie (Studentă, 21 de ani).

În fine, ca al treilea timbru specific zonei, se adaugă percepția asupra oamenilor. Tinerii intervievați tind să își considere mai vârstnicii vecini drept limitați în nivelul lor de aspirații. Repetarea spontană a acestei reprezentări în mai multe dintre interviurile realizate pare a sugera că ea este mai importantă decât obișnuitele diferențe dintre generații, acționând, mai degrabă, ca o marcă a imaginii pe care tinerii o au despre zona în care locuiesc (vezi Caseta 6).

Caseta 6

„Omul din Rahova”

Cum ai descrie omul din Rahova? Ca un fel de portret robot, dacă putem spune.

Omul din Rahova? Fizic? Mental?

Din orice punct de vedere.

Omul din Rahova... om muncitor și cu aspirații reduse. Oamenii de vârstă mai înaintată, nici unul nu-și propune să ajungă cât mai sus, și el. Se mulțumește cu ce are. Și îi e frică să riște, preferând să facă ce a făcut toată viața, adică n-ar schimba deloc modul de viață (Student an I, 18 ani, casier într-o benzinărie).

Toate cele trei etichete sunt de natură a propune o imagine a „cartierului dormitor” care exclude, în bună măsură, activitățile culturale. Relația cu romii din zonă este cea care completează tabloul. Prezența acestora tinde să fie suprapusă peste imaginea negativă, de insecuritate și ilegalitate care este alăturată îndeobște Rahovei, fiind prezentă mai ales la cei mai tineri dintre subiecți. Fie că este vorba de zona de case sau de cea de blocuri, țiganii devin țapi ispășitori pentru orice infrafracțiune, de la poluare sonoră la violență fizică, de la mizerie la distrugerea elementelor civilizatoare.

Caseta 7

Țiganii – alteritatea țap-ispășitor

[...] Adică să încerci să schimbi imaginea cartierului, și schimbând imaginea cartierului nu știi, să pui copaci, flori, spune tu, oamenii să-și schimbe părerea. Ca primar ai investi în zona asta?

Păi n-aș investi. Nici nu s-ar proteja copacii sau florile, de exemplu.

De ce spui tu că nu s-ar proteja?

Din cauza... inculturii? A țiganilor, în primul rând, că ei sunt miezul aici. Ei ne comandă pe noi. Asta e toată șmecheria. [...]

Țiganii? Păi cum vă comandă?

Păi da, există multe în cartier, adică e periculos. [...] sunt oameni care-ți dau în cap la colț de stradă, și asta se întâmplă oriunde.

Există ceva organizat, anumite găști prin zonă. Cunoști?

Da, sunt găști. Sunt găști de „găinari” cum se spune, care îți dau în cap pentru 5 lei, și grupuri mai mari, care se ocupă de droguri, de trafic și de carne vie și de toate celelalte. Le știe toată lumea de-aicea (Elev, 18 ani).

Caseta 8

Despre romi, dispariția coșurilor de gunoi și vinovăția împărțită

Cred că în primul rând oamenii [trebuie] educați. Nu știu... poate că treaba s-a făcut și s-au pus coșuri de gunoi și alte spații în care se poate arunca gunoiul, dar au fost furate.

Furate de către cine?

De către populație, nu știu exact.

[...] Cine le fură, totuși? Auzisem că zona Rahova ar fi rău-famată.

Da, este rău famată pentru că există minorități acolo de etnie romă, dar nu pot să îi acuz numai pe ei... Poate toți greșim, la rândul nostru, într-un fel (Șef raion, 23 de ani, absolvent de liceu).

Fără a fi unanimă, reprezentarea negativă este una majoritară. Cu toate acestea, cei mai mulți dintre interlocutorii noștri au observat că, pe de o parte,

acuzele nu pot fi generalizate, iar pe de alta, întreaga populație a cartierului are în esență același comportament și mod de viață, indiferent de etnie (vezi Caseta 8). Este important de notat și ce spun reprezentanții părții incriminate. Din păcate însă nu avem foarte multe informații, în acest sens. Mai mult, relațiile dintre grupurile de status din zonă nefiind în centrul atenției studiului de față, nu le-am urmărit în mod direct, informația prezentată în toată aceasta secțiune fiind una rezultată spontan în timpul interviurilor.

Oricum însă, din cele câteva estimări pe care le putem realiza, pare că discriminarea este resimțită din partea celor incriminați adesea ca grup, indiferent de personalitatea și caracterul indivizilor (vezi Caseta 9).

Caseta 9

Despre relația cu lumea a unei tinere țigănci florărese

Și totuși, să nu ne gândim la asta... dacă ar putea să se facă ceva, cam ce crezi tu că ar fi potrivit să se facă [în cartier]?

Nu știu... să fie curat... să fie oamenii mai liniștiți... cu bătrânii ăștia... că au luat-o razna... m-a luat unul într-o zi când m-am dus să cumpăr ceva... și se bagă un moș... dar nici nu l-am atins. A-nceput să mă-njure... vai ce mi-a făcut!!!

Ți s-a întâmplat des asta?

Da, mai des... și-n tramvai, când mă duc și stau jos... vine și mă ridică sus.

Și-n alte zone ți s-a întâmplat asta, sau numai aici?

Da, da, în alte zone...și pe-aici. Ce mi-a făcut moșu'. Îmi dădea și una pe stradă (râde)...că se uita lumea la el și zicea lumea „ești nebun?”. Cred că avea vreo 90 de ani. (Florăreasă, 17 ani).

LOCUL NEVOII DE FRUMOS, ÎNTRE PREOCUPĂRILE ZILNICE ALE TINERILOR DIN RAHOVA–URANUS

Culturalul și principalele probleme ale zonei

Principalele probleme percepute ale zonei vin din sfera asigurării nevoilor de bază. Mizeria, starea drumurilor și transportul, siguranța în zonă (cu trimitere imediată la droguri, prostituție și prezența țiganilor) domină discursul, când tinerii din Rahova – Uranus sunt întrebați despre problemele cartierului.

Dintre cei 26 de subiecți, doar patru amintesc, între primele trei-patru probleme percepute ale zonei, chestiuni care vin din altă sferă. Toți cei patru sunt studenți sau au absolvit deja o facultate și invocă același tip de problemă, întotdeauna însă după mizerie sau starea drumurilor. Chestiunea respectivă nu este una legată de cultură ca manifestare artistică. Nu este vorba nici de accesul la teatre, nici de cinematografe, nici de spectacole, săli de vernisaj, biblioteci sau orice alt „focar de cultură” – ca să folosim un termen venit, mai degrabă, din limbajul de lemn.

Este vorba însă de mentalități, de *oameni prost crescuți*. Termenul este folosit în legătură atât cu mizeria, dar și cu percepția unei lipse generale de civilizație a zonei.

Fără a trimite în mod direct la nevoia de frumos, referința la proastă creștere ca problemă a cartierului deschide calea către conștientizarea potențială a unei nevoi de cultură în zonă.

Timpul liber al tinerilor din Rahova – Uranus

Ceea ce fac tinerii cu timpul lor liber este definitiv pentru personalitatea acestora, definindu-le stilul actual de viață, interesele, nevoile. În mod evident, timpul liber disponibil diferă de la o vârstă la alta, de la un status la altul. Dincolo de aceasta însă, diferențele în a-l utiliza nu sunt notabile. Tendința este de a întâlni prieteni, în diverse conjuncturi. Puțini au menționat activități care nu implică, în mod necesar, societatea (citit cărți, utilizat calculatorul singur¹⁴). Pe de altă parte, doar patru dintre tinerii intervieuați au precizat că, în timpul liber, desfășoară, de regulă, activități în directă conexiune cu cultura, ca expresie a frumosului.

Tabelul nr. 1

Cele mai des menționate activități de timp liber

Tipul de activitate practică în timpul liber	Numărul de interviuri în care a fost menționată spontan (din totalul de 23)	Locul unde este desfășurată, în ordinea frecvenței
Întâlniri cu prietenii	12	Acasă (la subiect, la prieteni), în centru (bar, club, terase), în Regie, în parc (în afara Rahovei).
Cafenea, terasă („bere”), bar.	7	În afara cartierului.
Biliard, tenis de masă.	3	În afara cartierului.
Internet, Jocuri pe calculator.	3	Acasă.
„Iarbă verde”.	3	În afara cartierului.
Parc, plimbări.	3	În afara cartierului, în Rahova.
Teatru, spectacole.	2	În centru.
Ascultat muzică.	2	Acasă.
Discotecă.	2	În afara cartierului.
Citit cărți.	1	Acasă.
Sport.	1	În afara cartierului.
Meci.	1	În cartierul Ghencea.

Pe de altă parte, să notăm că, dacă îi numărăm și pe cei care asistă la astfel de activități, dar nu ca parte a *loisir*-ului obișnuit, ci, mai degrabă, accidental, cifra crește, așa cum o să arătăm în secțiunile următoare, pentru fiecare dintre aceste activități în parte.

¹⁴ Toți cei trei subiecți care au indicat, spontan, utilizarea calculatorului, fie au vorbit despre *chat*, fie despre jocuri pe calculator cu prietenii.

Nevoia de referențiale culturale: ce să se construiască în zonă?

Un alt punct de reper în evaluarea nevoilor culturale ale cartierului îl constituie opțiunile pentru noi construcții în zonă. Am solicitat intervievaților să se plaseze în situația ipotetică a dezafectării fabricilor din zonă. I-am rugat, apoi, să decidă care ar fi destinația terenurilor astfel eliberate.

Opțiunile au fost diverse, fără a aduce în prim plan un obiectiv menționat spontan de o majoritate absolută. Cu toate acestea, complexul comercial tip *Mall* a fost menționat de aproape jumătate dintre cei ce au răspuns solicitării.

Mall-ul este văzut mai ales prin valențele sale funcționale, de a reuni spații de petrecere a timpului liber (cinematografe, în primul rând, dar câțiva subiecți au adăugat pe listă și cluburile), alăturate unor spații publice destinate socializării (restaurante, baruri), dar și magazinelor, cu valențele lor funcționale imediate. Să notăm și faptul că sunt doi subiecți care au respins spontan ipoteza neexprimată de către intervievați a construirii unui *Mall*¹⁵.

În rest, puține opțiuni au mers către obiective apropiate ca destinație. Câte doi-trei subiecți au menționat parcurile, sălile de sport sau bazele sportive, locurile de muncă (fie ca birouri, fie ca noi fabrici), locuințele destinate tinerilor.

Caseta 10

Despre posibilitatea de a înființa un obiectiv cultural în Rahova

Numai că orice ține de cultură, în Rahova, nu prea are ce căuta. Manelele cu... cultura. Manelele și cultura, nu!
E un nivel de incultură mult prea scăzut [N.A. probabil a vrut să spună ridicat] pentru mileniul ăsta. Evoluție?! Poate involuție! Nivelul de cultură e extraordinar de scăzut. Se plimbă cu manelele pe telefon. (Studentă psihologie, 21 de ani).

Un singur subiect a amintit despre nevoia de a înființa un teatru. În general însă, ideea de a avea un obiectiv cultural în cartier a părut multora destul de neobișnuită, neadecvată oamenilor și identității culturale a zonei.

ELEMENTE DE CONSUM DE ARTĂ ȘI FRUMOS

În cele ce urmează, ne propunem să detaliem comportamentele și valorile legate în mod direct de participarea la acte artistice, cel puțin ca spectator. Încercăm să descriem în ce măsură principalele moduri de consum de cultură pot fi regăsite la tinerii din Rahova – Uranus.

În contextul cultural al definirii negative a situației, nevoia de frumos înfloresce greu. Consumul cultural este rar și puțin variat. Pentru unii, teatrul – spre exemplu, sau opera, apar ca bizarerii (vezi Caseta 11). În fapt, dintre subiecții

¹⁵ Subiecții reacționează astfel la proiectul bine cunoscut în zonă de a se construi un *Mall* în „Cercul Foamei” de la Chirigiu.

noștri doar câțiva – mai puțin de un sfert – au mers, în ultimii 5–6 ani, la teatru, iar mersul la operă sau spectacole de muzică clasică sunt doar accidente izolate. Pentru alții, un teatru, și chiar un cinematograful în zonă, ar reprezenta un non-sens absolut (vezi Casetele 10 și 12).

Caseta 11

Un eveniment izolat

Teatru, spectacole?

Da, am fost anul trecut cu liceul.

La ce spectacol?

La Teatrul Tănase. Am fost la operetă, bunica mă duce la operă – are ce are cu opera. Am fost și la film (Grup trei studente, aproximativ 20 de ani).

Caseta 12

Despre ipoteza prezenței unui teatru în zonă

[...] Nu, eu te întreb despre Rahova. Există?

În Rahova. Nu există. De unde să existe? [râde] Teatru în Rahova... Hai să fim serioși!

Simți lipsa unui astfel de loc? Deci nu neapărat un teatru, poate să fie altceva...

Nu. Sincer, nu simt lipsa. Chiar mi se pare că s-ar păta imaginea unui teatru, într-un cartier ca Rahova. Pentru că îmi imaginez deja ce-o să fie acolo... Și crede-mă că nu... nu e cazul.

Ce-o să fie acolo?

Nebunie! E ca și cum s-ar construi mâine-poimâine un super-cinematograful în mijlocul Rahovei. Îți dai seama ce ar fi! Lumea, sincer, își permite să cumpere un bilet, dar nu-și permite să stea acolo liniștit, la locul lui, să fie super respectuos...

[...] Bine, lumea are nevoie de cultura și ca idee, să zicem, un teatru pe Calea Rahovei ar fi, cât de cât, OK, pentru că oamenii, sincer – cred că sunt idealistă –, oamenii au nevoie de chestia asta. Dar nu cred că e cazul (Studentă la Arte Plastice și la Teatru, 20 de ani).

Și simți lipsa unui astfel de loc aici, în cartier ?

Nu, pentru că prefer să ies și atunci dacă și în fața blocului ar fi teatru și m-aș duce, parcă nu ar mai fi același lucru. În general, astea sunt prin centru. Ai și o pizzerie bună ai și un teatru și un cinematograful și să fie cumva într-o arie, ca să nu te plimbi dintr-un cartier în altul. Aici văd teatru și apoi mă duc să mănânc într-un restaurant într-un loc mai îndepărtat.

Și dacă ar fi toate acestea aici, cinematografe, teatru?

Eu ți-am zis. Nu am cum, că eu am o problemă cu oamenii. Adică nu îmi plac oamenii și nu văd cine ar putea veni aici, cu toate că sunt convins că sunt. Dar îi găsești mai greu (Economist, 29 ani).

Mediul nesigur, reprezentările negative asupra educației oamenilor din zonă, lipsa unui loc în care să petreci timpul după vizionarea spectacolului contribuie la această respingere a ideii cartierului ca spațiu în care cultura își poate găsi locul. Se adaugă scepticismul că un teatru, sau chiar un cinematograful, ar putea fi o afacere bună, sustenabilă din punctul de vedere al profitabilității.

Întrebați dacă ar merge la teatru, în eventualitatea prezenței unuia în propriul cartier, majoritatea tinerilor intervievați au răspuns pozitiv. Totuși, cei mai mulți par a fi răspuns astfel doar din complezență, încercând să schimbe imediat subiectul discuției. Relatările proprii despre comportamentul lor efectiv întăresc această idee.

La rândul său, cinematograful are o misiune cel puțin ingrată, fiind nevoit să suporte, ca în întreaga lume, de altfel, concurența filmului difuzat pe DVD și a televiziunii. Ambele prezintă, în primul rând, avantajul confortului, dar și al prețului (piratarea filmelor este o practică curentă în România), însă presupun o viață socială mai puțin intensă. Totuși, o bună parte dintre subiecții noștri (cam unul din trei), declară că merg la cinematograf, de regulă, măcar o dată pe lună. Ca și în cazul teatrului, locul care îi atrage este centrul orașului și, mai rar, *multiplex*-urile localizate în *mall*-urile din oraș.

Caseta 13

Cinema sau DVD player?

Mergeți la film?

Nu, ne uităm acasă. Le luăm de pe internet (Grup trei studente, aproximativ 20 de ani).

Filmul mai puțin, că asta pot să-l văd și pe calculator, confortabil, în pat. Dar, am fost. Și de curând am fost la film, în Movieplex, Plaza... (Studentă, 21 ani).

Eventualitatea prezenței unui cinematograf în zonă este, pentru unii, neinteresantă, din motivele deja amintite în cazul teatrelor (Caseta 14). Pe de altă parte, existența în apropiere (intersecția Căii 13 Septembrie cu Strada Sebastian) a unui cinematograf s-a dovedit a fi doar un amănunt mai puțin interesant. O parte dintre cei care merg la cinema sunt la curent cu starea lui (nu funcționează de câteva luni, fiind în renovare), în timp ce alții nici măcar nu și-au propus să îl viziteze vreodată.

Caseta 14

Un cinematograf în cartier?

[...] Ai unde să faci asta în Rahova?

Nu! Din câte știu eu. [...] Nu am fost interesată să mă duc la un cinematograf în Rahova.

Dar din câte știi tu, există?

Da, există.

Și cum se numește?

Nu știu.

Aaa, doar ai auzit că ar exista.

Da.

Dar n-ai mers acolo, din ce motiv?

Nu mi s-a părut atractiv. Adică... nu m-aș duce acolo. Probabil din cauza percepției pe care o am despre cartierul ăla, care nu-i prea bună. Adică, cu siguranță dacă aș fi pusă în situația să aleg dintre un cinema în Rahova și unul – să spunem – în centru, l-aș alege pe ăla din centru (Studentă, 20 de ani).

Pentru cei câțiva interesați de prezența unui cinematograf în zonă, acesta ar trebui să fie înglobat într-un *mall*, permițând accesul rapid și la alte spații în care să îți poți petrece timpul liber.

Caseta 15

Cum ar trebui să arate un cinematograf în zonă

[...] Dar în Rahova aveți un loc în care să vă duceți la film sau la teatru?
Din câte știu eu, există un singur cinematograf, Rahova, dar nu e absolut deloc atractiv, și de aceea prefer mall-urile.

Înțeleg că simțiți lipsa unui astfel de loc în zonă?
Da.

Și dacă ar fi să existe, cum ar trebui să arate?
Ca și celelalte mall-uri: să aibă cinematografe, fast-food-uri, magazine. Nu cred că dacă s-ar face un mall acum ar fi unul urât; oricum, va fi totul nou și va arăta foarte bine (Șef raion, 23 de ani, absolvent de liceu, locuitor la bloc).

În ceea ce privește spectacolele, zona are un specific aparte. De mai mulți ani, Parcul Sebastian servește drept loc în care au loc diverse concerte și mini-festivaluri. Organizate, în general, în preajma alegerilor locale, la inițiativa Primăriei, dar și cu ocazia Revelionului sau a Paștelui, aceste spectacole reunes, cel mai frecvent, cântăreți și trupe la modă printre tineri, promovând, de regulă, muzică disco, hip-hop, rap sau R&B. Mai rar sunt prezente (și) formații rock sau soliști de muzică populară.

Într-o altă vecinătate a zonei Rahova – Uranus se organizează, de asemenea, frecvent spectacole în aer liber. Este vorba de Piața Constituției, aflată în Nordul Casei Poporului, chiar în fața acesteia, pe direcția către Piața Unirii¹⁶.

Caseta 16

Despre prezența la spectacole (I)

Ne place când e festivalul berii, în Piața Constituției sau la noi, în parc la Sebastian. Și cam atât. Discotecii, nici nu se pune vorba, nu avem ce să căutam pe acolo, pentru că nu mai e ce era odată, pe vremea lu' mamaie, ceaiul! Te așezai și așteptai băiatul să vină să te invite să dansezi (Grup de trei fete, 20 de ani).

Știi că uneori în parc se organizează tot felul de concerte ...
[...] ne cam deranjează. Pentru că, în primul rând, din ceea ce am văzut eu, erau spectacole exact în perioada sesiunilor, dar exact atunci și nu o dată pe săptămână, de două ori pe săptămână; există o perioadă concentrată de două săptămâni, vara, în care este spectacol în fiecare zi.

Se aude aici?
Se aude. [...]

[Artificiile, în schimb,] mie mi se par un spectacol mișto... (Absolventă de studii superioare, 24 de ani, zona de case).

Prezența la spectacole este, de regulă, ridicată, ele atrăgând nu doar tineri din zonă. Cu toate acestea, doar o parte dintre subiecții noștri (cam o treime) au declarat că merg uneori la concerte (nu doar cele din zonă).

Atitudinea față de ele este, mai degrabă, una pozitivă, însă o minoritate destul de importantă s-a declarat deranjată de organizarea lor. Motivele sunt legate, pe de

¹⁶ Vezi harta din Figura 1, în debutul articolului.

o parte, de asocierea cu primarul de sector, perceput, mai degrabă, negativ între subiecții noștri. Alteori, este invocată alegerea nepotrivită a perioadei în care sunt organizate. Pe de altă parte, genul de muzică este respins. Să notăm că, deși aceste spectacole nu propun manele decât rar și doar în pondere redusă în ansamblul concertelor¹⁷, adesea ele sunt asociate cu respectivul gen muzical.

Caseta 17

Despre prezența la spectacole (II)

Crezi că altceva legat de cultural ar prinde?

Știi ce prinde foarte tare și asta mă enervează? [...] Sunt spectacolele astea făcute de Vanghelie în parcul Sebastian, în Constituției, unde cântă Blondy... Țasta e un motiv de a se întâlni, cum e cafeaua dimineața. Hai să mergem la o cafea, hai să vorbim, nu cafeaua e importantă. Nu mergem să vedem spectacolul. Mergem să ne impunem noi autoritatea, și proasta-creștere. Deci cam așa e. Astea prind foarte bine, concertele... Concertele, că până la urma numai astea se organizează la noi în cartier (Studentă la Arte Plastice și la Teatru, 20 de ani).

Prietenii, vecinii tăi din Rahova, din ce știi tu, merg la spectacole? Teatru?

Teatru nu. La spectacole... nu știu..., probabil, ...ce presupune un spectacol în aer liber; vin diverși artiști, ca să spun așa, în vogă, și dacă mai sunt și din domeniul manelelor, este raiul pe pământ pentru ei (râde). Asta am observat (Studentă anul IV, 21 de ani).

Puțini dintre subiecții noștri au plasat ascultatul de muzică printre principalele activități de timp liber pe care le desfășoară. De altfel, muzica poate reprezenta doar un fundal al activităților de zi cu zi, care nu devine cu ușurință vizibil, fiind subînțeles. Aproape toți subiecții au identificat însă un gen muzical specific ca fiind extrem de frecvent ascultat în zonă, de către majoritatea locuitorilor. Este vorba despre aceleași controversate manele¹⁸, văzute, de o bună parte dintre cei intervievați, printre mărcile culturale ale cartierului.

Manelele sunt definite negativ de majoritatea celor intervievați, aceeași percepție având-o chiar și câțiva dintre pușinii (doar patru) care declară că ar asculta și ei manele. Problema pare a fi localizată nu atât la nivelul muzicii în sine, cât mai ales în profilul ascultătorului tipic al genului, cu care tinerii nu ar vrea să fie confundați. În plus, manelele nu sunt definite, neapărat, prin muzică, ci prin modul de ascultare: tare, cu difuzoarele la maxim, ostentativ, aparent fără a-ți păsa că ai putea deranja, încălcând intimitatea celorlalți. Aceasta le face să fie și extrem de vizibile, deși este posibil să fie departe de a fi un gen muzical dominant în Rahova – Uranus, ca și în întreaga Românie, de altfel.

¹⁷ Manelele apar, mai degrabă, în momentele în care se efectuează probe de sunet.

¹⁸ Vezi Cerasela-Ștefania Radu, *Discursul manelelor în contextul socioeconomic postcomunist: prestigiu, inconsistență de status și economie informală*, Sesiunea de comunicări științifice a tinerilor cercetători din ICCV, 6 iunie 2005.

Caseta 18

Manelele: genul muzical cel mai răspândit**Vorbind de muzică, cam ce fel de muzică ascultă lumea la tine în cartier?**

Păi, nu tre' să stai prea mult să te gândești, poți să ieși puțin pe geam și să fii asurzit de manele.

Altceva, în afară de manele, ai mai auzit vreodată?

Am auzit hip-hop, la vecinul de deasupra, și pop, astea, melodiile astea amețite (Studentă psihologie, 21 de ani).

Și cam ce fel de muzică ascultă [vecinii dvs., la bloc]?

Păi și manele ... și ... Păi, cu ăia [cu vecinii] nu am avut tangențe, dar am văzut că predomină muzică de asta suburbană. Ce să zic? (Inginer, 33 ani).

Am căutat să aflăm cât de importantă este pentru subiecții noștri participarea la evenimente și activități de natură culturală. Întrebarea directă a produs, în mod firesc, răspunsuri pozitive. Dezirabilitatea socială spune că astfel de acțiuni trebuie să fie importante, mai ales dacă vrei să fii deținătorul unui status social mai bun.

Pe de altă parte însă, comportamentul efectiv contrazice declarațiile respective. Puțini dintre cei intervievați participă la spectacole de teatru sau operă, citesc cărți, merg la cinematograful, vizitează expoziții etc. Mai mult, întrebați despre modul în care își satisfac nevoile culturale, subiecții au avut tendința să evite răspunsul purtând discuția către alte teme (Caseta 19 prezintă un astfel de exemplu).

Caseta 19

Despre importanța culturii în cartier**Vorbește-mi puțin despre specificul cultural al Rahovei. Exista un specific cultural?**

[...] Bănuiesc că... la noi, în zona Rahova, am observat că majoritatea tinerilor, de exemplu, preferă să-și petreacă timpul în fața blocului. Deci, foarte mulți tineri, văd, seara, ies acolo în fața blocului, discută cu amici, prieteni, vecini... i-am mai văzut pe unii prin diverse locuri, prin... la biliard, la discotecă... bineînțeles că nu în zona Rahova, nu există acolo..., sau din câte știu eu, nu există discotecă, săli de biliard, sau astfel de locuri. Tot așa, pentru activități fizice, nu știu dacă se poate, dacă există vreun loc în care să poți să te duci, să zicem, să joci un baschet sau un fotbal. Poți să te duci în fața blocului, lovind toate mașinile parcate, pentru că e plin de mașini. [...] Deci, nu există locuri în care să poți să te duci. Eu, de exemplu, merg în Drumul Taberei. Acolo am găsit o școală unde pot să joc și eu. Tot așa există la Politehnică, sunt terenuri de-astea pe care poți să le închiriezi, dar sunt departe, adică aș prefera să fie acolo o zonă, un teren de sport, ceva de genul ăsta. Dacă ar fi aproape, aș merge cu amicii mei, aș închiria. Mi-ar plăcea. Tot așa, biliard, tenis de masă, alte sporturi de genul ăsta, dacă ar exista astfel de locuri în care aș putea merge, aș merge cu plăcere în zona Rahova. Că nici mie nu-mi convine să merg 10 stații ca să ajung... că, de exemplu, tre' să merg până la Apaca sau până în centrul capitalei ca să joc biliard sau nu știu ce. Deci, din punctul ăsta de vedere, stau destul de prost (Student, 23 de ani).

Oricum ar fi însă, scurta inspectare a tuturor acestor activități relevă faptul că locul lor de desfășurare nu este cartierul, acesta rămânând, așa cum am mai arătat, un loc destinat dormitului, mâncatului, satisfacerii nevoilor de bază – la modul general.

ALTE ACTIVITĂȚI DE TIMP LIBER

Sportul ocupă timpul liber al câtorva dintre tinerii intervievați. Mai toți spun că și-ar dori să practice sport, însă de la dorință la comportament este o distanță destul de mare, așa cum ei înșiși o declară. În plus, posibilitățile de a desfășura astfel de activități în zonă sunt reduse.

Caseta 20

Despre practicarea activităților sportive

(Prima studentă) *Baschetul l-am făcut la Arenele Romane și atletism, la noi, la stadionul Ghencea, dar acum vreo 4 ani.*

Să înțeleg că nu aveți aici în zonă unde să vă duceți.

(Prima studentă) *Nu, nici nu se pune problema.*

(A doua studentă) *Eu am jucat baschet în școala 280, aveam antrenamente. Era închiriat, într-adevăr de clubul Steaua, dar acolo jucam, în școala 280 (Grup trei studenți, 20 de ani).*

Fac. Merg la fotbal și la tenis de câmp. O dată pe săptămână la fotbal, o dată la tenis. Am o viața plină.

Prin zonă pe aici sunt terenuri de fotbal, terenuri de tenis?

Nu, nu. Și nici nu aș prefera, că bănuiesc ce gen de oameni ar veni. Mă duc la Tineretului dacă știți, la Sala Polivalentă sus acolo unde sunt și terenurile de tenis. Acolo joc tenis de câmp.

E un club anume sau sunt terenuri și ...?

Sunt terenuri și le închiriezi. E un club și e privat.

Și cam cât de des faci asta ?

De două ori. O dată merg la fotbal, o dată merg la tenis, pe săptămână (Economist, 29 ani).

Nici întâlnirea prietenilor (cea mai frecventă activitate de timp liber) nu se petrece în cartier, în spațiul public. Sunt preferate fie propria locuință sau cea a prietenilor, fie centrul orașului sau alte cartiere (mai frecvent apare în discuție cartierul studentesc al Regiei, deși doar unul dintre subiecți este student la Politehnică).

Motivele sunt aceleași: neîncrederea în valențele cartierului de a fi altceva decât un „dormitor”, nesiguranța zonei și lipsa posibilităților de a petrece aici timpul liber.

Despre întâlnirea prietenilor

Să înțeleg că tu te întâlnești cu prietenii acasă?

Da.

De ce nu ieși unde? Nu aveți pe aici o terasă?

Terasele sunt pline cu bețivi, drogați, țigani, care mai de care mai șmecheri. Intri cu un milion, nici cu buzunarele nu mai ieși că ți le taie direct, nu ai ce să faci aici.

[...] Mai ales și pentru noi fetele, dacă te duci până la colțul blocului, să spunem gen cafeenea, dar nu prea e cafeenea, e cârciumă direct, riști să nu te mai întorci acasă, mai ales cum suntem noi îmbrăcate acum, ca de ieșit afară, nu cu lucruri murdare, riști să nu te mai întorci acasă la mămică (Grup trei studente, 20 de ani).

Și cu prietenii unde te întâlnești?

Păi depinde.

Aici în zonă? În centru?

N-am treabă aici în zonă. Mă întâlnesc tot prin cafenele, [...] la astea de „fițe”.

Și cam cât de des te întâlnești cu prietenii?

Nu știu. De 2–3 ori pe săptămână (Economist, 29 ani).

Da în zona asta ai avea ce face dacă ar fi să ieși pe-afară pe-aici?

Da, să mă duc la cofetărie, ceea ce și aia arată într-un hal fără de hal, cu două mese. Deci, îți dai seama ce tragic e (Studentă, 21 de ani).

Și în afară de asta, cam ce altceva le place să facă [prietenilor tăi din Rahova], pe unde ies?

Cei care își permit, ies în cluburi cu renume. Iar acolo la fiecare sfârșit de săptămână se iese... Se organizează plecări. Prietenii mei am observat că, de cele mai multe ori, preferă să iasă în cluburi din afara Bucureștiului. Și chiar n-am înțeles de ce, i-am întrebat și mi-au zis că...nu știu, că se distrează mai bine acolo, că sunt mai puține fițe, că... decât în București... Se simt mai bine acolo.

[...] Undeva prin Giurgiu. [...] am fost într-o discotecă la Obrezeni. Și era destul de bine. Adică era OK înăuntru, cu tot ce presupune o discotecă, lasere și ecrane imense și ... chiar era OK. Chiar mi-a plăcut. Bine, fiind și cu prietenii, atmosfera a fost chiar incendiară, ca să zic așa (Studentă anul IV, 21 de ani).

DINCOLO DE CARTIERUL DORMITOR: CÂTEVA POSIBILE EXPLICAȚII ALE TIPURILOR DE COMPORTAMENT „CULTURAL”

Ceea ce ne propunem, în continuare, este nu atât o concluzie, cât mai ales o explicație sintetică a situației pe care am întâlnit-o pe teren. Prezentăm, mai întâi, o imagine de ansamblu a reprezentărilor tinerilor despre cartierul lor, reprezentări care includ preocupările satisfacerii nevoii de frumos în contextul general al stilului de viață din zonă. Facem apoi o scurtă paralelă cu ce se întâmplă în alte părți ale lumii, pentru a aduce, în final, argumente pentru o explicație sociologică a tipului de evoluție prezentă și pentru unele probabile procese imediat următoare.

Rahova – Uranus, pe scurt

Am discutat, până aici, despre cum gândesc tinerii din zona Rahova – Uranus despre cartierul în care locuiesc. Nimic surprinzător pentru cel obișnuit cu realitatea românească: mizerie, îngheșuală, trafic aglomerat, puține spații verzi,

aproape de centru, renume de loc rău famat („rău făcător”, ne-a zis un elev de 18 ani), blocuri colorate, Vanghelie, concertele din Parcul Sebastian și Festivalul berii din Piața Constituției (ambele plasate în imediata apropiere a cartierului), romi (de regulă, reprezentați negativ), coșuri de gunoi din plastic, instalate acum doi ani și dispărute peste noapte (toți sunt de vină, și români și țigani, ni se explică, cu grija de a nu răni o etnie sau alta; mai vinovată este însă Primăria, care nu le-a mai înlocuit de atunci...), drogați, proxeneți, o piață, un spațiu viran, un „Circ al Foamei”, *Trafic Greu*, încă o piață nou construită, tramvaiul ușor, manele, oameni mai bogați și oameni mai săraci, și, din nou, mizerie, praf, aglomerație, un cartier care nu are în mod necesar o identitate aparte, alta decât Bucureștiul.

Răspunsurile, în ceea ce privește petrecerea timpului liber, nu variază prea mult în funcție de vârstă, sex, nivel de educație: ne întâlnim cu prietenii (*de regulă, acasă*), „frecăm dudu” pe Mess (adică conversăm cu ajutorul computerului), piratăm un film, bem o bere pe terasă (**Aici, în Rahova? Nuuu, în centru!**), încercăm – mai rar – o discotecă sau un club (**Aici? Nuuu, în Regie!**), facem un fotbal sau un tenis (*Aici nu ai unde!*), tot rar – mergem la teatru sau la film (*Nici dacă ar fi nu aș merge aici, în Rahova!*), ieșim în parc cu copilul (*Păcat că e mic și aglomerat, dar mai ieșim și în parcul Carol, sau, sâmbăta, în Herăstrău*).

Ce ar trebui să se construiască/ amenajeze pe aici, prin Rahova? De ce ar fi nevoie? Greu de spus, dar parcă „un Mall” e rostit de mai multe voci.

Am vrut să știm: *Dar de ce nu îți întâlnești prietenii aici, în cartier? De ce nu ieșiți la film aici? Sau la o terasă?* Ni se răspunde simplu: 1. *Nu ai unde*; 2. *Chiar dacă ar fi unde, nu aș ieși. Rahova și cultura sunt chestii complet opuse, ne spune cineva. Cum să ies aici, când vreau să ies „în oraș”?!*, se miră altul. *Aici ... doar locuiesc*, conchide al treilea.

Rahova, Differdange și Palermo

Comparația permite, adesea, identificarea mai precisă, mai plastică a specificităților și punctelor comune. Am ales o comparație aparent neobișnuită, care poate ajuta însă la o mai bună înțelegere a comportamentelor din Rahova: un orașel (20 000 de locuitori, împărțiți în trei localități cândva distincte) din mijlocul Europei Occidentale, un oraș mai mare (un milion de locuitori) din sudul Italiei și un cartier din capitala unei țări est-europene.

Differdange, micul oraș luxemburghez invocat mai sus se mândrește cu o uzină siderurgică, cândva principalul angajator local, acum mult în declin. Minte se îndreaptă imediat către reperatele similare din Rahova: *Vulcan, Trafic Greu*, praf. În Differdange este verdeață peste tot, iar aerul este curat. Uzina produce niște componente de oțel pentru complexul ce va înlocui, în Manhattan, Turnurile Gemene. Nu se aud zgomote provocate de activitatea industrială, iar fumul ce iese din furnale nu pare a afecta calitatea aerului. Înapoi, în Rahova, cei din casele învecinate Vulcanului încă se mai plâng de reaua vecinătate. Un bine dotat centru de cercetări sociale în care lucrăm este în fosta clădire administrativă a uzinei,

gentrificată, astfel, de ceva timp. Fabrica de Bere Bragadiru, Circul Foamei și chiar Vulcanul par a mai aștepta încă și alți gentrificatori, în afara oamenilor lipsiți de adăpost. În realitate, gentrificarea a început, parțial, însă pașii sunt, mai degrabă, mărunți.

O tânără siciliană este uimită de numărul mare de baruri, restaurante și cafenele din Differdange, de faptul că sunt răspândite pretutindeni. În Palermo, toată viața orașului tinde să fie concentrată în centru, traficul e infernal, autobuzul nu vine la timp, nu găsești loc de parcare, un milion de locuitori se străduiesc zilnic să ajungă de acasă la serviciu și înapoi. Similitudinea cu reprezentările tinerilor din Rahova – Uranus despre cartierul lor este evidentă.

Differdange-ul nu este însă un caz izolat. Realități similare pot fi regăsite la Bruxelles, la Köln, la Maastricht, la Praga, la Bratislava (o colegă slovacă ne povestește cum, la Bratislava, în cârciuma curățică de lângă blocul în care locuiește, poți avea o cină consistentă pentru două persoane pentru aproximativ 5 Euro. Berea este inclusă în preț).

Teoriile modernizării și postmodernizării explică o parte a situației¹⁹. Odată cu modernitatea, oamenii se întâlnesc și cu prietenii, nu doar cu rudele, petrec ceva timp pe terasă, nu doar ca să bea, ci ca să vorbească (băutura e doar un pretext, când o consumi în cantități mari este pentru că, nu prea având ce să discuți, transformi pretextul în scop), să discute despre ultimul zvon ce circulă între prieteni, despre planuri comune sau nu, despre filmul de la care tocmai au ieșit, despre piesa de teatru la care merg împreună, în apropiere, despre ultima carte pe care au aruncat-o la coșul ignoranței. Se uită împreună la meciul din Liga campionilor, chiar dacă nu țin cu nici una dintre echipe, fac pronosticuri, transformă localul într-un „Minutul 91” ad-hoc. Muzica este dată în surdina, cât să acopere vocile, dar fără să te împiedice să îi auzi pe cei de la masa ta. Oamenii merg la teatru sau la spectacole fiindcă se simt bine acolo, fiind că pot apoi să se întoarcă repede spre casă, să se oprească împreună la o cafea, că nu o fac pentru că acela ar fi un loc select, snob, la modă, ci fiindcă le face plăcere, că e curat, că pot face mai multe lucruri deodată, aproape de casă, așa cum și-ar dori probabil, undeva, în străfundul inimii, și tinerii noștri subiecți, din Rahova ...

O realitate firească

Câteva cifre sunt relevante pentru demersul nostru. Dacă luăm în considerare populația sectorului 5 (nu există date statistice referitoare la cartier, ca atare), observăm că, raportat la totalul celor mai vârstnici de 10 ani, cei care au absolvit o formă de învățământ terțiar (universitate, colegiu, școli postliceale și de maiștri) reprezintă aproximativ 16%. Se adaugă alți 22% care sunt încă în sistemul educațional (cam 14% din total sunt la liceu sau școală profesională, restul de 8%

---

¹⁹ Vezi, spre exemplu, Anthony Giddens. (1990). *Consequences of modernity*, Polity Press, Cambridge sau Ray Pahl. (2003 [2000]). *Despre prietenie* [On friendship], Bucharest: Antet.

fiind, probabil, studenți)²⁰. Așa cum argumentăm în această secțiune, aceștia reprezintă principalul public pentru activități de natură culturală și pentru o viață socială intensă. Ei sunt cei ce au o probabilitate mai ridicată de a se orienta către nevoia de frumos, către viața socială, către un consum mai apropiat de postmodern. Nu întâmplător, ei constituie și majoritatea între tinerii cu care am discutat în cadrul acestui studiu.

Să notăm că gradul de accesare a studiilor secundare plasează sectorul 5 în preajma mediei europene, însă destul de mult sub nivelul altor orașe de dimensiune medie sau mare de pe continent²¹. Nu am adus întâmplător în prim plan educația. Ea este strâns relaționată cu consumul cultural și cu efervescența vieții sociale, cu tendințele de modernizare.

Istoria recentă a civilizațiilor europene are în prim plan două mari procese: modernizarea și postmodernizarea. Ambele implică o diversificare a modurilor de satisfacere a nevoilor umane, cu precădere al doilea mutând accentul pe consumul de cultură (în sensul de frumos). România a experimentat și încă mai experimentează modernizarea, sub două din formele sale: ca proiect capitalist și ca proiect comunist. Procesul este însă departe de a fi încheiat, decalajul cultural (în sens de mentalități), față de societățile vestice, dar și față de multe dintre societățile foste comuniste, fiind evident. Există însă părți ale Europei (sudul Italiei, Grecia, etc.) aflate, încă, în aceeași situație. Pe de altă parte, în întreaga societate românească își fac loc elemente ale procesului de postmodernizare²². Acestea se petrec sub impactul globalizării, al contagiunii cu valorile vestice, prin emigrație circulatorie, imigrație definitivă și turism, dar și ca un proces natural de schimbare valorică.

Postmodernitatea este, în general, o atitudine valorică de orientare explicită către frumos, către autoexprimare, către toleranță și acceptare a diferențelor, către o apreciere accentuată, uneori hedonistică, a calității vieții, a timpului liber, a locului în care muncești, dormi, trăiești. Pe fondul disoluției familiei extinse, încă din modernitate prietenii devin din ce în ce mai importanți, fiind cei care iau locul cândva numeroșilor frați și veri, și sunt alături de tine atât în momentele importante, ca și în viața de zi cu zi.

Momentan, în Rahova – Uranus, oamenii pur și simplu „locuiesc” și nimic altceva. Mănâncă, dorm, se uită la televizor. Dacă vor să meargă la un spectacol sau dacă vor să bea o bere, se duc în Regie, în centru, ies la iarbă verde. Tinerilor

---

²⁰ Estimările ne aparțin și se bazează pe date indirecte. Consistența lor este însă probată de cifre provenite din surse variate, atât despre București în ansamblul său, cât și despre România.

²¹ Cu doar 8–10% populație cu studii terțiare în totalul populației între 24 și 65 de ani, România se plasează pe unul din ultimele locuri în Europa, din punctul de vedere al capitalului uman înalt calificat. Italia, Portugalia, Moldova, Turcia, Albania și Slovacia au cifre similare, în timp ce în Ungaria, procentul corespunzător este de 14–15%, în Bulgaria – 22%, iar în multe țări din Europa de Vest, cifra trece de 30%.

²² Vezi Bogdan Voicu, *Dinamica valorilor românilor*, în B. Voicu, M. Voicu (coord.), „Valori ale românilor: 1993–2006. O perspectivă sociologică”, Editura Institutul European, Iași 2007.

pe care i-am interviewat li se părea destul de firesc să fie așa, la fel cum tinerei din Sicilia i se pare anormal să fie altfel. Și la noi, și în sudul Italiei, familia este cu mult mai importantă decât prietenii, continuând să mențină redus interesul pentru întâlniri sociale în afara sa²³.

Bucureștiul începe însă să fie diferit, așa cum diferite sunt și principalele orașe ale țării, ca și o bună parte din Nord-Vest. Diferențele se simt mai ales la generațiile tinere, care se orientează, ușor-ușor, către alte moduri de viață. Contactul cu Vestul, ca exponent al acestor feluri de a gândi și de comportament, dar și progresul tehnic care schimbă rapid viața acasă, la serviciu și în spațiul public, facilitează emergența unor noi nevoi. Educația superioară, ca factor de deschidere spre lume, dar și ca element de progres, facilitează și ea schimbarea.

Momentan, oamenii sunt încă tributari unui model mai degrabă cazon, impus și de arhitectura austeră a comunismului. Cartierul este un loc pentru dormit, un spațiu al casnicului. Raționalitatea centralistă a proiectului modernizator comunist impunea un astfel de model. Domesticul urma să aibă locul lui, separat de spațiul public, oricum infim și ocupat cu manifestări, cel mai adesea, atinse de falsitate. Orașul, supus în anii '70 unui al doilea, nefiresc, val de industrializare și urbanizare în blocuri impersonale (era momentul în care lumea vestică și chiar vecinii comuniști se centrau deja pe servicii și fugeau către casele din afara orașelor), s-a dezvoltat oarecum nefiresc, deposedând cartierele de personalitatea și de pitorescul lor nativ, lipsindu-le de identitate. (Am constatat, cu oarecare surprindere că, în Varșovia sau Bratislava, chiar și cartierele de blocuri au o identitate proprie, o mândrie aparte de a locui acolo, pe care cu greu o găsești, în forme rudimentare, în doar câteva cartiere bucureștene).

Încotro?

Astăzi, orașul, cartierele și oamenii par a începe să recupereze timpul pierdut. Încă există însă o luptă cu mizeria și aglomerația ce grevează exprimarea nevoii de frumos. Încă mai există o ofertă incompletă de servicii asociate cu ceea ce poate urma după un eveniment cultural. Cererea, de altfel, nu este, momentan, mare și este marcată de „tradiția” de a avea orice activitate publică în centrul orașului.

Premisele schimbării sunt însă vizibile, chiar și în comportamentul de consum cultural aparent redus al interlocutorilor noștri. Ideea de a merge la teatru, la film, la concerte sau evenimente culturale de orice alt tip nu este una nenaturală, năstrușnică, ci vine dinspre obișnuit, chiar dacă adesea comportamentul efectiv pare a o contrazice. Educația, mai ales în cazul noilor generații ce încep să intre acum pe piața muncii, este – cel puțin cantitativ – mai înaltă decât la generațiile

---

²³ Comparațiile internaționale permit plasarea românilor printre europenii care își întâlnesc cel mai rar prietenii. Explicația lipsei de bani nu este una utilă, în acest caz (ca, de altfel, în multe altele): poți să îți întâlnești prietenii și acasă, costul putând fi modic (o cafea, o bere sau o linguriță de dulceață...).

precedente. Comportamentele de imitare a modelelor occidentale este de așteptat să se multiplice²⁴.

I-am spus Rahovei „cartier dormitor”. Eticheta poate fi aplicată însă aproape oricărui cartier din prăfuita capitală a României.

Câteva elemente de context pot favoriza aici o schimbare mai rapidă²⁵. Aflată aproape de centru, dar și de ieșirea din oraș, Rahova începe să devină o zonă scumpă, atât în zona de blocuri, cât și în cea de case. Mulți tineri sunt și vor fi atrași în continuare de cartier. Masa critică pentru a transforma locul dintr-un dormitor cazon într-o combinație de cămin studentesc (vesel, viu), centru cultural (în care se întâmplă ceva) și zonă rezidențială (curată, civilizată, sigură) pare a fi atinsă, sau e pe punctul de a fi atinsă. Este tiparul de schimbare prin care au trecut mai toate orașele europene. E vorba doar de voință, de a ne hotărî cum vrem să arate, în continuare, cartierele noastre și ce fel de vise vrem să zămislescă. În plus, poate fi și o chestiune de participare, de implicare în viața cetății.

The paper focuses on the youth from the Rahova – Uranus area, in Bucharest. Using qualitative data, we deal with the representations about the main needs of the neighborhood, we explore the cultural practices and the representations about the cultural practices. We show out that the basic needs of personal security, housing, and a clean neighborhood prevail any quality of life component. The low level of cultural practice in the area, as well as the wide-spread rejection of the area as a place for social and cultural life, determines the two authors to label it as a dormitory-neighborhood. Several explanations are given, in a paper that has mainly a documentary contribution to the knowledge of the current processes in Bucharest.

---

²⁴ Chiar și atunci când este vorba de consumul unor produse culturale de o calitate considerată îndoielnică de „elita intelectuală”, aceasta reprezintă un pas înainte față de lipsa completă a unui consum cultural.

²⁵ Există însă și multe alte zone în care aceste elemente sunt mai prezente și în care transformările sunt – uneori – deja vizibile.

